

به نام خدا

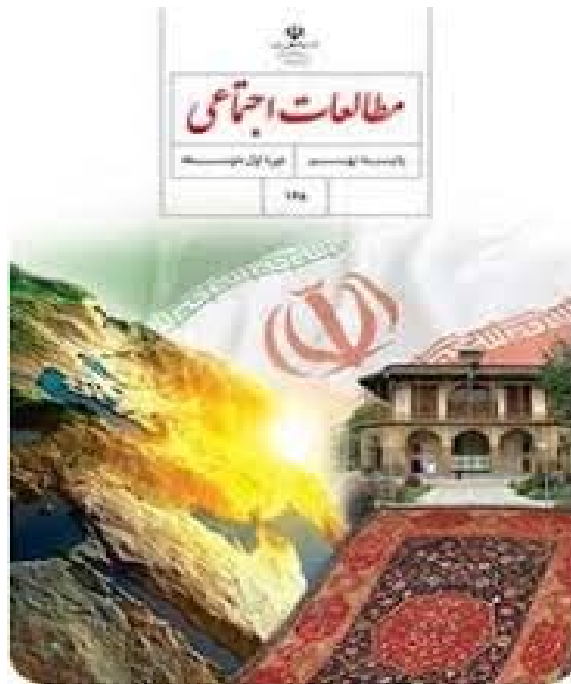
مجموعه سوال و جواب مطالعات اجتماعی

نهم

درس ۱ تا ۱۲ (نوبت اول) همراه با پاسخ

(دوره اول متوسطه)

قابل استفاده برای دبیران و دانش آموزان

دوره اول متوسطه

۱- منظومه ی خورشیدی دارای چند سیاره است؟ توضیح دهید؟ منظومه شمسی دارای هشت سیاره است، چهار سیاره ی نزدیک به خورشید که سطوح سنگی و جامد دارند و به آنها سیاره های درونی می گویند. چهار سیاره ی دورتر که از گازهای مختلف تشکیل شده اند و سیاره های بیرونی نامیده می شوند.

۲- سه تفاوت سیارات درونی و بیرونی منظومه خورشیدی را بیان کنید ؟

سیارات بیرونی	سیارات درونی	
مدار و گردش	نزدیک به خورشید	دورتر از خورشید
جنس و ترکیب	سطوح سنگی و جامد	گازهای مختلف
قمر	تعداد قمرها کم	تعداد قمرها زیاد

۳- جایگاه زمین در منظومه خورشیدی چگونه است؟ در میان چهار سیاره ی نزدیک به خورشید، زمین پنجمین سیاره ی منظومه ی خورشیدی است و در فاصله ی ۱۵۰ میلیون کیلومتری خورشید قرار دارد. دانشمندان عمر زمین و منظومه ی خورشیدی را حدود ۴/۵ میلیارد سال تخمین زده اند.. آنها بنا بر فرضیه هایی معتمدند که این منظومه از ابری متشکل از گازها و غبارهای بین ستاره ای پدید آمده است.

۴- زمین و سه سیاره دیگر درونی منظومه خورشیدی (تیر، زهره، بهرام) چه تفاوت هایی دارند؟ زمین بزرگترین سیاره در بین سیاره های درونی است. تنها سیاره ای که بخش بزرگتری از سطح آن را آب فراگرفته. تنها سیاره ای که در آن حیات (موجودات زنده) وجود دارد.

۵- موقعیت مکانی یک پدیده یعنی چه؟ یعنی مکان دقیق قرار گرفتن آن روی کره ی زمین.

۶- چگونه می توان فهمید که یک پدیده بر روی زمین دقیقاً در کجا قرار دارد ؟ با استفاده از خطوط و تقسیمات فرضی.

۷- استوا چیست ؟ در فاصله ی مساوی از دو قطب شمال و جنوب می توانیم یک دایره ی بزرگ را به دور زمین تصور کنیم. این دایره ی بزرگ استوا نام دارد.

۸- مدار چیست؟ دایره هایی که در هر دو نیمکره به موازات استوا رسم شده اند مدار می گویند. هر چه به قطب شمال یا جنوب نزدیک می شویم (این دایره ها کوچک تر می شوند).

۹- نصف النهار چیست ؟ نصف النهار ها نیم دایره های فرضی هستند که از قطب شمال تا قطب جنوب کشیده شده اند و طول مسیری دارند

۱۰- ایران در نیمکره ی شمالی قرار دارد یا نیمکره ی جنوبی ؟ چرا؟ نیمکره ی شمالی. زیرا بالای خط استوا قرار دارد.

۱۱- ایران در نیمکره ی شرقی قرار دارد یا نیمکره ی غربی ؟ چرا؟ نیمکره ی شرقی. زیرا در سمت راست نصف النهار مبدأ قرار دارد.

۱۲- مختصات جغرافیایی چیست؟ هر نقطه از کره ی زمین روی یک مدار و یک نصف النهار مشخص قرار دارد که به آنها مختصات جغرافیایی آن نقطه می گویند.

۱۳- ما با داشتن شبکه ی مدارها و نصف النهار چه چیزهایی را می توانیم به دست بیاوریم؟ ۱- طول و عرض جغرافیایی ۲- مختصات جغرافیایی.

۱۴- طول جغرافیایی چیست؟ طول جغرافیایی هر مکان عبارت است از فاصله ی آن مکان با نصف النهار مبدأ بر حسب درجه.

۱۵- عرض جغرافیایی چیست ؟ عرض جغرافیایی هر مکان عبارت است از فاصله ی آن مکان با مدار استوا بر حسب درجه.

۱۶- برای نوشتن طول و عرض جغرافیایی از چه علائمی استفاده می شود؟ از علائم اختصاری N (شمالی) S (جنوبی) E (شرقی) W (غربی) استفاده می شود.

*- زمین ما بخش کوچکی از است . (منظومه ی خورشیدی)

*- چهار سیاره ی نزدیک به خورشید را سیاره های می گویند .. (درونی)

*- چهار سیاره ی دورتر از خورشید که به آنها سیاره های می گویند . (بیرونی)

- *- در میان چهار سیاره ی نزدیک به خورشید ، بزرگ ترین است . (زمین)
- *- سومین سیاره ی منظومه ی خورشیدی است . (زمین)
- *- برخی از سیاره های منظومه ی خورشیدی دارند که به دور این سیاره ها می گردند . (قمر)
- *- سیاره ی زمین یک قمر به نام دارد . (ماه)
- *- در سیاره های تعداد قمرها بیشتر است . (گازی)
- *- در مرکز منظومه قرار دارد و سرچشمه ی اصلی نور و گرما و انرژی بر روی زمین است . (خورشید)
- *- قطر خورشید حدود برابر قطر زمین و جرم آن هزار برابر جرم زمین است . (۱۰۹ - ۳۳)
- *- ستاره ی خورشید یکی از میلیون ها ستاره ی کهکشان است . (راه شیری)
- *- مساحت کره ی زمین میلیون کیلومتر مربع است . (۵۱۰)
- *- مدار استوا درجه است و بقیه مدار ها بین درجه شمالی یا جنوبی درجه بندی شده اند . (صفر - ۹۰)
- *- نصف النهار مبدأ زمین را به دو نیمکره ی و تقسیم کرده است . (شرقی - غربی)
- *- برای درجه بندی نصف النهارها ، نصف النهاری را که از رصد خانه ی در شهر لندن عبور می کند به عنوان نصف النهار مبدأ انتخاب کرده اند . (گرینویچ)
- *- نصف النهار مبدأ درجه و نصف النهارهای دیگر درجه غربی و درجه شرقی درجه بندی شده اند . (صفر - ۱۸۰ - ۱۸۰)

- ۱- حرکت وضعی را تعریف کنید ؟ زمین در هر ۲۴ ساعت یک بار به دور محور خود می چرخد ، که به آن حرکت وضعی می گویند .
- ۲- نتیجه ی حرکت وضعی زمین چیست ؟ پدید آمدن شب و روز - اختلاف ساعت .
- ۳- در زندگی روزانه ، ساعت واقعی چه کاربردی دارد ؟ تعیین زمان طلوع و غروب خورشید و انجام فرایض دینی (شرعی)
- ۴- ساعت واقعی و رسمی چه تفاوتی با هم دارند و در زندگی روزانه از کدام یک استفاده می شود ؟ ساعت واقعی مبنای آن موقعیت خورشید در آسمان است اما ساعت رسمی برای کل کشور ارزش یکسان دارد . در زندگی روزانه از ساعت رسمی استفاده می شود .
- ۵- چرا از ساعت رسمی استفاده می کنیم ؟ مثال بیاورید ؟ برای جلوگیری از ایجاد ناهماهنگی ها در پرواز هواپیماها ، حرکت قطارها و کشتی و انواع مسافرت ها و کارهای اداری .
- ۶- با توجه به نقشه مناطق زمانی ، بگویید اگر کسی از تهران به پاریس سفر کند ، باید ساعت خود را جلو بکشد یا عقب ؟ چرا ؟
عقب . زیرا نصف النهار پاریس در غرب نصف النهار تهران است و دیرتر در مقابل خورشید قرار می گیرد
- ۷- اگر مسافری از تهران به توکیو (ژاپن) سفر کند ، باید ساعت خود را جلو بکشد یا عقب ؟ چرا ؟
جلو . زیرا نصف النهار توکیو در شرق نصف النهار تهران است و زودتر در مقابل خورشید قرار می گیرد
- ۸- حرکت انتقالی را تعریف کنید ؟ یک دور کامل زمین به گرد خورشید ، یکسال طول می کشد که به آن حرکت انتقالی می گویند .
- ۹- مدار زمین چه شکلی است و زمین با چه سرعتی این مسیر را می پیماید ؟ مدار زمین بیضی شکل است و زمین با سرعت میانگین ۳۰ کیلومتر در ثانیه این مسیر را می پیماید .
- ۱۰- مدت زمان واقعی یک دور کامل گردش زمین به دور خورشید چقدر است ؟ ۳۶۵ روز و ۶ ساعت است .
- ۱۱- سال رسمی و سال کبیسه چه تفاوتی با یک دیگر دارند ؟ سال ۳۶۵ روزه ، سال رسمی است که ۶ ساعت از سال خورشیدی کوتاه تر است . برای چهران کسری این ۶ ساعت ، هر ۴ سال یک روز به سال رسمی اضافه می شود . سال ۳۶۶ روزه را سال کبیسه می نامند .

۱۲- به چه دلیل زاویه تابش آفتاب در طول سال تغییر می کند؟ چون محور قطب ها بر سطح مدار گردش انتقالی زمین، مایل است و به طور ثابت یک زاویه ی ۳۳° ۶۶ می سازد.

۱۳- نتایج حرکت انتقالی چیست؟ به وجود آمدن سال خورشیدی - پدید آمدن فصل ها.

۱۴- مایل بودن محور قطب ها چه نتیجه ای دارد؟ درازی شب و روز نامساوی می شود و فصل های مختلف به وجود می آید.

۱۵- انقلاب تابستانی را توضیح دهید؟ در اول تیرماه، خورشید در نیمکره ی شمالی به مدار رأس السرطان به طور عمودی می تابد. در این هنگام که طولانی ترین روز در این نیمکره است و به آن انقلاب تابستانی می گویند، فصل تابستان آغاز می شود.

۱۶- انقلاب زمستانی را توضیح دهید؟ در اول دی ماه، خورشید به مدار رأس الجدی در نیمکره ی جنوبی عمودی می تابد. در نتیجه، در نیمکره ی شمالی اول دی کوتاه ترین روز سال است که به آن انقلاب زمستانی می گویند. در این روز فصل زمستان آغاز می شود.

۱۷- اعتدالین چیست؟ در دو موقع از سال یعنی اول بهار و اول پاییز، درازی روز و شب برابر می شود، یعنی مسیری که منطقه ی روشن می پیماید با مسیر منطقه ی تاریک برابر است. به این دو زمان اعتدالین (اعتدالین بهاری و اعتدال پاییزی) می گویند.

۱۸- اگر میانگین سرعت گردش زمین به دور خورشید در یک ثانیه ۳۰ کیلومتر باشد، سرعت حرکت زمین به دور خورشید در یک ساعت چقدر است؟

$$\text{کیلومتر در ساعت} = ۱۰۸۰۰۰ = ۶۰ \times ۱۸۰۰۰ = ۶۰ \times ۳۰$$

۱۹- چرا در اول تیر ماه در ناحیه مدار قطبی شمال، طول یک روز ۲۴ ساعت و به عکس در مدار قطبی جنوب، طول یک شب ۲۴ ساعت است؟

چون خورشید به مدار رأس السرطان عمود می تابد آنجا که در تابستان نیمکره شمالی کج شدگی محور چرخش زمین دقیقاً به سمت خورشید است. نیمکره شمالی کاملاً به سمت خورشید خم می شود، نور خورشید به طور دائم به قطب شمال می تابد. و شش ماه غروب ندارد که به اصطلاح روز قطبی و یا تابستان قطبی معروف است. در این مدت قطب شمال در روشنائی روز (بدون شب) و قطب جنوب در تاریکی (بدون روز) قرار دارد. اما پس از ۶ ماه که نور خورشید به مدار رأس الجدی عمود می تابد، عکس حالت بالا رخ می دهد؛ یعنی در قطب شمال، تاریکی و در قطب جنوب، روشنائی روز حکم فرما خواهد شد.

*- زمین، روشنائی خود را از می گیرد. (نور خورشید)

*- جا به جایی یا حرکت خورشید در آسمان، حرکت است. (ظاهری)

*- کشورهایی که در (شرق - غرب) نصف النهار گرینویچ قرار دارند خورشید را زودتر دیده اند. (شرق)

*- کشورهایی که در (شرق - غرب) نصف النهار گرینویچ قرار دارند چند ساعت به ظهر مانده است (غرب)

*- در زندگی روزانه نمی توان از ساعت استفاده کرد. (واقعی)

*- کره ی زمین برای این که یک دور به دور خود بچرخد ساعت وقت لازم دارد. (۲۴)

*- همه ی نصف النهارهایی که داخل یک قاع قرار گرفته اند به طور توافقی ساعت دارند. (یکسانی)

*- در برخی از کشورهای وسیع مانند چند ساعت رسمی وجود دارد. (چین - روسیه - ایالات متحده امریکا)

*- محور قطب ها بر سطح مدار گردش انتقالی زمین، است. (مایل)

*- در اول تیرماه در نیمکره شمالی طول روزها از شب ها است. (پیشتر)

*- در اول دی ماه در نیمکره ی شمالی روزها از شب هاست. (کوتاه تر)

- ۱- سیاره ای که روی آن زندگی می کنیم از چهار محیط تشکیل شده است آنها را نام ببرید ؟ (۱- سنگ کره (لیتوسفر) ۲- آب کره (هیدروسفر) ۳- هوا کره (اتمسفر) ۴- زیست کره (بیوسفر) .
- ۲- سنگ کره (لیتوسفر) چیست ؟ بخش خارجی کره ی زمین یا پوسته ی آن که حالت جامد دارد و از سنگ و خاک تشکیل شده سنگ کره (لیتوسفر) نامیده می شود .
- ۳- آب کره (هیدروسفر) را توضیح دهید ؟ آب کره شامل اقیانوس ها و دریاها ، دریاچه ها ، رودها و بقیه ی آب های سطحی ، آب های زیر زمینی ، یخچال ها و تروالت جوی می شود .
- ۴- هوا کره (اتمسفر) چیست ؟ هوا کره شامل گازهایی است که دور تا دور کره ی زمین را فرا گرفته اند .
- ۵- زیست کره (بیوسفر) چیست ؟ سه محیط قبلی با هم سیاره ی زمین را برای زندگی انسان و دیگر موجودات زنده یعنی زیست کره مناسب می سازند .
- ۶- جلگه های پهناور جهان در کجا تشکیل شده اند ؟ در کنار دریاها یا امتداد رودهای بزرگ .
- ۷- فلات چیست ؟ فلات ها سرزمین هایی نسبتاً هموار اما مرتفع اند که از اطراف به سرزمین های کم ارتفاع و پست منتهی می شوند .
- ۸- کوه های بسیار مرتفع چه ویژگی هایی دارد؟ کوه های بسیار مرتفع جزء ناهمواری های جوان هستند . دامنه ی این کوه ها شیب تندی دارند و دره های بین آنها تنگ و به شکل V است .
- ۹- کوه های کم ارتفاع چه ویژگی هایی دارد ؟ در کوه های کم ارتفاع با گذشت زمان و فرسایش ، قله ها به شکل کنبدی در آمده اند و شیب دامنه ها ملایم است . (این کوه ها دره های باز و آبرفتی به شکل U دارند .
- ۱۰- حرکات کوه زایی باعث چه می شود ؟ باعث چین خوردگی یا شکستگی (درز و گسل) در پوسته ی زمین می شوند .
- ۱۱- چین خوردگی ها چگونه ایجاد شده اند؟ مثال بزنید ؟ وقتی بخش زیرین یک ورقه به زیر ورقه ای دیگر می رود ، فشاری بر پوسته وارد می شود که لایه های رسوبی را دچار خمیدگی می کند و به سمت بالا می آورد . چین خوردگی های هیمالیا مثالی از این نوع ایجاد رشته کوه ها است .
- ۱۲- گسل چگونه به وجود می آید؟ اگر فشار بر لایه های رسوبی به گونه ای باشد که پوسته را دچار شکستگی کند ، گسل به وجود می آید در این صورت با اختلاف ارتفاع حاصل از شکست ، مناطقی بالاتر از اطراف قرار می گیرد و مناطقی نیز فرو می نشیند و در نتیجه کوه یا دره ایجاد می شود .
- ۱۳- کوه های آتشفشانی چگونه به وجود می آیند؟ گاهی مواد مذاب (ماگما) از سمت کوشته به طرف پوسته حرکت می کنند و به آن فشار وارد می آورند . اگر مواد مذاب از پوسته راهی برای خروج از پوسته پیدا کنند و فوران کنند ، کوه های آتشفشانی را به وجود می آورند اما اگر فوران رخ ندهد و لایه ی پوسته بالا بیاید ، کوه های کنبدی ایجاد می شوند .
- ۱۴- عوامل بیرونی تغییر چهره ی ناهمواری ها را نام ببرید ؟ هوازگی ، فرسایش آبی ، فرسایش پادی ، فرسایش یخچالی .
- ۱۵- چرا انسان چهره ی ناهمواری ها را تغییر داده است؟ انسان همواره برای رفع نیازهای خود و بهره برداری از محیط طبیعی ، چهره ی ناهمواری ها را تغییر داده است .

- *- وسعت خشکی های زمین نسبت به آب ها است . (کم)
- *- حدود درصد سطح زمین را آب تشکیل می دهد . (۷۱)
- *- فلات بلندترین فلات جهان است . (تبت)
- *- کوه های بسیار مرتفع جزء ناهمواری های است . (جوان)
- *- از جمله نتایج برخورد دو ورقه به یکدیگر است . (کوه زایی)

- ۱- آب کره (هیدروسفر) شامل چیست؟ همه آب های زمین یعنی اقیانوس ها، دریاها، دریاچه ها و رودها و را شامل می شود.
- ۲- پنج مجموعه ی بزرگ آبها کدامند؟ اقیانوس آرام، اقیانوس هند، اقیانوس اطلس، اقیانوس منجمد شمالی، اقیانوس منجمد جنوبی
- ۳- عمیق ترین جای جهان کجاست و در کدام اقیانوس قرار دارد؟ دراز گودال ماریانا با ژرفای ۱۱۰۰۰ متر در نزدیکی مجمع الجزایر فیلیپین در اقیانوس آرام قرار دارد.
- ۴- چه عواملی کاوش های علمی را در باره ی اقیانوس ها و بستر آنها با دشواری های زیادی روبرو می کند؟ فشار زیاد آب، تاریکی، دمای کم در اعماق آب.
- ۵- فلات قاره (ایوان خشکی) چیست؟ در جاهایی که اقیانوس ها با خشکی تماس دارند، اغلب ناحیه ای کم عمق با ژرفایی کمتر از ۲۰۰ متر دیده می شود که به آن فلات قاره (ایوان خشکی) می گویند.
- ۶- فلات قاره ها از چه نظر اهمیت دارند؟ از نظر وجود منابع سرشار نفت و گاز و جزایر ماهیگیری.
- ۷- شیب قاره چیست؟ بعد از فلات قاره ناگهان شیب زیاد می شود و تا عمق ۲۰۰۰ تا ۵۰۰۰ متری ادامه می یابد، به این پخش شیب قاره می گویند.
- ۸- چرا آب دریای احمر بسیار شورتر از آب دریای شمال است؟ ۱- در منطقه گرم و خشک واقع شده است ۲- تبخیر شدید ۳- ورزش بادهای گرم و خشک صحرای افریقا.
- ۹- چرا سفر به اعماق اقیانوسها دشوارتر از صعود به قله هاست؟ چند دلیل ذکر کنید؟ به دلیل فشار زیاد آب، تاریکی، عدم تجهیزات کافی، حرکت در آب سخت تره تا هوا، چون مولکولهای مایع به هم نزدیک ترند تا هوا.
- ۱۰- اقیانوس ها چه فوایدی دارند؟ (این پهنه های آبی امکان حمل و نقل کم هزینه تر میلیون ها تانکر بار را با کشتی ها فراهم می آورند. اقیانوس ها همچنین به طور غیر مستقیم منبع تأمین آب شیرین برای ساکنان جهان اند.
- ۱۱- امروزه اقیانوس ها با چه مشکلاتی روبه رو هستند؟ سالیانه چند میلیون تن زباله های سمی کارخانه ها، پلاستیک و مواد تجزیه نشدنی به اقیانوس ها ریخته می شود، برخی کشورها از شیوه ی دفن زباله های اتمی در اعماق اقیانوس ها استفاده می کنند.
- ۱۲- ساختار هوا کره چیست؟ هوا کره لایه ای از گاز است که از سطح زمین تا ارتفاع ۱۰۰۰۰ کیلومتری اطراف سیاره ی زمین را در بر گرفته است.
- ۱۳- هوا کره مخلوطی از چه گازهایی است؟ هوا کره مخلوطی از گازهای مختلف نیتروژن (۷۸٪) اکسیژن (۲۱٪) و سایر گازها مانند دی اکسید کربن و بخار آب است.
- ۱۴- تروپوسفر چیست؟ پایین ترین لایه، که به سطح زمین نزدیک است تروپوسفر نام دارد. تشکیل ابرها و بسیاری از تغییرات آب و هوایی در این لایه صورت می گیرد.
- ۱۵- هوا و آب و هوا چه تفاوتی با یکدیگر دارند؟ **هوا** وضعیت گذرا و موقتی هوا کره (اتمسفر) در یک محل و در مدت زمانی کوتاه است برای مثال می گوئیم امروز هوا آفتابی یا ابری یا بارانی است و یا باد می وزد. اما **آب و هوا** وضعیت هوا کره (اتمسفر) در یک ناحیه در مدت زمانی نسبتاً طولانی است برای مثال می گوئیم استان پوشه آب و هوای گرم و شرجی دارد.
- ۱۶- عوامل موثر بر آب و هوای جهان را نام ببرید؟ زاویه تابش خورشید و عرض جغرافیایی - دوری و نزدیکی به اقیانوس ها و دریاها - ارتفاع از سطح زمین - فشار هوا و جریان باد.
- ۱۷- به طور کلی یکسان نتابیدن خورشید به سطح زمین، سه منطقه را در روی زمین پدید می آورد آنها را بنویسید؟ ۱- منطقه گرم در دو طرف استوا تا مدارهای رأس السرطان و رأس العجدی ۲- منطقه ی معتدل شمالی و جنوبی ۳- منطقه ی سرد در مجاورت قطب ها.

۱۸- به چه دلیل اقیانوس ها و دریاها موجب اعتدال دمای نواحی مجاور خود در زمستان و تابستان می شوند؟ خشکی ها زودتر از آب ها گرم می شوند و سریع تر گرمای خود را از دست می دهند. آب ها پیشتر از خشکی ها گرما را در خود ذخیره می کنند.

۱۹- نقش جریان های دریایی آب گرم و سرد در آب و هوا چیست؟ عبور جریان های دریایی آب گرم از کناره ی کشور ها موجب می شود که سرمای در زمستان کاهش پیدا می کند. به عکس عبور جریان های آب سرد موجب بروز سرمای شدید در کناره ها می شود مانند جریان آب سرد گرینلند که از کناره های کانادا عبور می کند.

۲۰- چرا هوای گرم فشار کمتری دارد ؟ زیرا منبسط می شود و مولکول های آن از هم فاصله می گیرند. هوای گرم سبک است و به سمت بالا صعود می کند.

۲۱- چرا هوای سرد فشار بیشتری دارد ؟ زیرا سرما موجب تراکم و فشردگی بیشتر مولکول ها می شود. هوای سرد سنگین است و به سمت پایین و سطح زمین فرود می آید.

۲۲- رابطه ی فشار و ارتفاع چگونه است؟ هر چه از سطح زمین بالاتر برویم، فشار هوا کم می شود. به همین دلیل، فشار هوا در سطح دریاها زیاد و در ارتفاعات و کوهستان ها کم است.

۲۳- باد چگونه به وجود می آید؟ هوا همیشه از جایی که فشار بیشتری دارد به سمت جایی که فشار کمتری وجود دارد جریان می یابد و به این ترتیب باد به وجود می آید.

۲۴- یکی از علل مهم افزایش دما در کره ی زمین چیست ؟ یکی از علل مهم افزایش دما، زیاد شدن خودروها و افزایش فعالیت های صنعتی است که از سوخت های فسیلی استفاده می کنند.

۲۵- گرم شدن کره ی زمین چه پیامدهای ناخوشایندی دارد ؟ ذوب شدن یخ های قطبی، بالا آمدن آب دریا، به زیر آب رفتن نواحی ساحلی و جزیره ها یا وقوع خشکسالی در نواحی گرم و خشک و مواردی از این قبیل.

۲۶- چرا کوهنوردان در ارتفاعات زیاد ممکن است با مشکلات تنفسی روبه رو شوند؟ در ارتفاعات بالا، تراکم هوا تغییر می کند - هوا رقیق می شود. هوای رقیق به همان اندازه هوای بسیار فشرده و متراکم سطح دریا غنی از اکسیژن نمی باشد. در قله کوه اورست، پیش از ۸۸۴۰ متر بالای سطح دریا، فشار اتمسفری یک سوم فشار اتمسفری سطح دریاست.

۲۷- چرا در هواپیما، قبل از شروع پرواز، نحوه ی استفاده از ماسک اکسیژن به مسافران آموزش داده می شود؟ به علت تغییر فشار هوا در ارتفاعات بالا.

نکات مهم :

الف- پوسته ی زمین در کف اقیانوس ها و دریاها امتداد دارد.

ب- کف اقیانوس ها و دریاها همانند خشکی ها ناهمواری های فراوان دارد.

ج- فشار هوا در یک مکان متغیر است و زیاد یا کم می شود.

- * پهناترین اقیانوس کره ی زمین اقیانوس است . (آرام)
- * یکی از منابع مهم تأمین غذا برای انسان هستند . (اقیانوس ها)
- * فشار هوا را با دستگاه های اندازه گیری می کنند . (فشارسنج)
- * هرچه از سطح زمین بالاتر برویم فشار هوا می شود . (کم)
- * به ازای هر ۱۰۰۰ متر ارتفاع، دما درجه سانتی گراد کاهش می یابد . (۶)
- * پایین ترین لایه، که نزدیک به سطح زمین است نام دارد . (تروپوسفر)
- * هر چه از استوا به طرف قطب ها پیش می رویم تابش خورشید می شود . (مایل تر)
- * هر چه از مدار استوا به سمت عرض های جغرافیایی بالاتر حرکت کنیم دمای هوا می یابد . (کاهش)

- ۱- زیست بوم (بیوم) چیست ؟ زیست بوم یک ناحیه ی جغرافیایی است که در آن، انواع خاصی از گیاهان و جانوران زندگی می کنند و ناحیه ی مشخصی را به وجود می آورد.
 - ۲- وجود هر زیست بوم در یک ناحیه به چه عواملی بستگی دارد؟ (تنوع زیست بوم ها به چه عواملی بستگی دارد؟) ؟ آب و هوا، شکل ناهمواری ها، میزان ارتفاع زمین و جنس خاک.
 - ۳- ناحیه ی توندرا چه ویژگی هایی دارد ؟ ۱- زمستان های طولانی و سرمای شدید ۳۴ درجه زیر صفر ۲- تابستان های کوتاه و میانگین دما حداکثر ۱۲ درجه ۳- زمین های توندرا پوشیده از یخ و پرف ۴- در توندرا فقط گیاهانی چون خزه و گلشنک می روید ۵- بزرگ چته ترین جانور توندرا خرس قطبی است .
 - ۴- ناحیه ی تایگا چه ویژگی هایی دارد ؟ ۱- شش ماه از سال میانگین دما کمتر از صفر درجه است ۲- بارندگی بین ۲۵۰ تا ۵۰۰ میلی متر و زمین همیشه مرطوب است ۳- ناحیه ی تایگا به داشتن جنگل های مخروطیان و سوزنی برگ معروف است ۴- درختان این ناحیه مانند کاج و سرو همیشه سبزند و برگ ریزان ندارند ۵- تقریباً تمام جنگل های کشور کانادا از نوع تایگاست.
 - ۵- جنگل های بارانی استوایی در کجا گسترده شده است ؟ این زیست بوم در مجاورت خط استوا در چند قاره گسترده شده است.
 - ۶- زیست بوم جنگل های استوایی چه ویژگی هایی دارد ؟ ۱- در این منطقه هوا همیشه گرم، رطوبت حدود ۸۰ درصد و میزان بارندگی سالانه ۲۵۰۰ میلی متر است ۲- جنگل های بارانی استوایی چند طبقه اند. در زیر درختان بلندتر، درختان کوتاه تر و علف ها، که رشد سریعی دارند وجود دارند.
 - ۷- از نمونه گیاهان ناحیه ی جنگل های بارانی استوایی چند مورد نام ببرید؟ درختان شاه پسند (مانگرو) - نارگیل - قهوه ی سودانی - هوا - پامپو.
 - ۸- ساوان چگونه ناحیه ای است؟ ساوان منطقه ی علفزارها یا درختان تک و منفرد است که در مجاورت جنگل های استوایی واقع شده است. بیشترین وسعت ساوان در قاره ی آفریقا است.
 - ۹- ناحیه ی ساوان چه ویژگی هایی دارد ؟ ۱- آب و هوای آن در تمام طول سال گرم است ۲- در آن دو فصل خشک و مرطوب وجود دارد ۳- از نظر تنوع جانوری بسیار غنی است ۴- در ساوان علفخواران تنومند چون گورخر، فیل، زرافه و گردن فراوان اند و گوشت خواران درنده چون شیر از این گیاه خواران تغذیه می کنند.
 - ۱۰- بیابان به کجا گفته می شود؟ به سرزمین های خشکی که میزان بارندگی سالانه ی آنها کمتر از ۵۰ میلی متر باشد، بیابان گفته می شود.
 - ۱۱- بخش عمده ای از بیابان های گرم و خشک جهان در کجا واقع شده اند ؟ در مجاورت مدار رأس السرطان و رأس العجدی واقع شده اند، مانند صحرا در آفریقا، ربع الخالی در عربستان و لوت در ایران.
 - ۱۲- بیابان های سرد جهان چگونه اند؟ مثال بزنید ؟ در این گونه بیابان ها بارش ناچیز و حتی در حد صفر است مانند بیابان کُبی که اطراف آن را کوه فرا گرفته است.
 - ۱۳- بیابان ها از نظر پوشش گیاهی چگونه هستند؟ بیابان ها از نظر پوشش گیاهی فقیرند و فقط درختان یا بوته های خاردار، که در مقابل خشکی هوا و تبخیر مقاوم اند یا آب را در خود ذخیره می کنند می توانند در آنجا زندگی کنند.
- * هر زیست بوم از چند تشکیل شده است . (بوم سازگان (اکوسیستم))
- * در میان عوامل تنوع زیست بوم ها مهم ترین و بیشترین تأثیر را دارد . (آب و هوا)
- * از میان عناصر آب و هوایی دو عنصر و بر نوع و میزان پوشش گیاهی اثر می گذارند. (دما- بارش)
- * توندرا ناحیه ای در نزدیکی و حاشیه ی اقیانوس است . (قطب شمال - منجمد شمالی)
- * از گسترده ترین زیست بوم ها که در جنوب توندرا گسترش یافته است نام دارد . (تایگا)
- * زیست بوم بیشترین تنوع زیستی جهان را دارد . (جنگل های بارانی استوایی)
- * درختان از گونه های گیاهی مشهور ساوان هستند . (پائو پاپ)

- ۱- تنوع زیستی چه زمانی در معرض خطر قرار می گیرد ؟ زمانی در معرض خطر قرار می گیرد که زیستگاه طبیعی گیاهان و جانوران تخریب شود. با تخریب پوشش گیاهی در یک منطقه غذا کم می شود و شرایط محیطی نامناسب گونه های جانوری را نیز از بین می برد .
- ۲- مهم ترین عواملی که باعث از بین رفتن پوشش گیاهی، نابودی گونه های جانوری و آلودگی آب و خاک و هوای زیستگاه ها می شوند را بنویسید ؟ ۱- ایجاد و گسترش شهرها و روستاها ، ساختن پل ، جاده ، ساختمان ها و سد ها ۲- فعالیت های صنعتی و تولید انبوه کالاها در کارخانه ۳- مصرف گرایی و تولید انبوه زباله ۴- شکار و تجارت اعضای بدن حیوانات .
- ۳- اهمیت و ارزش جنگل های بارانی استوایی چیست؟ برخی از دانشمندان معتقدند که این جنگل ها حدود ۵۰ درصد اکسیژن سیاره ی زمین و ۵۰ درصد رطوبت جو را تولید می کنند و به همین دلیل بر آب و هوای کل سیاره ی زمین اثر می گذارند . دی اکسید کربن گازی است که در اثر فعالیت های انسان و استفاده از سوخت های فسیلی وارد جو می شود . این جنگل ها ی انبوه قابلیت جذب دی اکسید کربن و تبدیل آن به اکسیژن را دارند .
- ۴- جنگل های بارانی استوایی خاستگاه اولیه ی کدام درختان میوه می باشد؟ بسیاری از درختان میوه جهان مانند موز ، نارگیل و انبه بوده است . امروزه از این جنگل ها انواع محصولات غذایی ، دارویی و مواد اولیه ی صنعتی به دست می آید .
- ۵- کدام محصولات غذایی ، دارویی و مواد اولیه صنعتی از جنگل های بارانی استوایی به دست می آید ؟ قهوه ، کاکائو ، انواع روغن ها ، لوازم آرایشی و عطرها ، کائوچو ، لاستیک و خمیر دندان از آن جمله اند .
- ۶- امروزه چه عواملی موجب تخریب یا جنگل زدایی در منطقه ی جنگل های بارانی استوایی شده است؟ کشاورزی و دامداری و تجارت الوار و استخراج معادن طلا و پوکسیت (آلومینیم) موجب تخریب یا جنگل زدایی در این منطقه شده است .
- ۷- جنگل زدایی یعنی چه ؟ یعنی از بین بردن کامل جنگل ها در یک ناحیه برای این کار جنگل ها را می سوزانند ، درخت ها را با اهره های برقی قطع می کنند و با پولدوز زمین ها را از درختان خالی می کنند .
- ۸- ساختن بزرگراه ها در میان جنگلهای استوایی چه مشکلاتی را ایجاد می کرد؟ ده ها راه فرعی از داخل جنگل ها به این بزرگراه مربوط می شدند و ساختن این بزرگراه ها موجب دسترسی آسان تر شرکت های تجاری و افراد برای فعالیت های اقتصادی در جنگل ها ی استوایی شده است .
- ۹- چرا تصمیم گیری برای حفاظت از محیط زیست کار چندان آسانی نیست ؟ زیرا هر تصمیمی با نظرات مخالف افراد و گروه ها روبرو می شود
- ۱۰- در ناحیه آمازون چه عواملی باعث ایجاد شغل شده است؟ صنعت الوار و چوب ، کشت های تجاری و استخراج معادن در این ناحیه صدها شغل ایجاد کرده است .
- ۱۱- جدولی با دو ستون رسم کنید. در یک ستون فواید و اهمیتهای جنگلهای آمازون و در ستون دیگر، علل تخریب آنها را فهرست کنید.

فواید و اهمیت جنگل های آمازون	علل تخریب
۱- در جنگل ها انواع قارچ ها، میوه ها و حتی ساقه های گیاهان و درختان دیده می شود که غذای عده زیادی از انسان ها را تشکیل می دهند.	۱- افزایش جمعیت
۲- درختان جنگل گاز دی اکسید کربن هوا را دریافت می کنند و طی عمل فتوسنتز، آن را تبدیل به اکسیژن می کنند.	۲- گرمایش جهانی
۳- چوب درختان جنگلی در ساختمان سازی، تهیه کاغذی و تهیه ی وسایل منزل کاربرد دارد.	۳- آتش سوزی های عمدی و یا سهوی ایجاد شده توسط انسان
۴- سایه درختان جنگل های انبوه، هر آدمی را از گرمای طاقت فرسا نجات می دهد .	۴- عقب نشینی یخ ها در رشته کوه های آند و ایجاد خشکسالی شدید در آمازون.
۵- اعتدال آب و هوا .	۵- استفاده های صنعتی و تجاری
۶- جلوگیری از آلودگی آب و هوا.	۶- پاکسازی زمین ها برای پرورش دام و کشت علوفه برای دام ها و محصولات کشاورزی .

۱۲- عاج به فیل چه کمکی می کند؟ عاج به فیل کمک می کند که زمین را حفز کند و ریشه ها و علف ها را در پیابورد یا میوه ی درختان را برای تغذیه بکند. همچنین وسیله ی دفاعی این حیوان برای مقابله با دشمن است اما سودجویان این جانور را برای استفاده از شاخ هایش می کُشند.

۱۳- بیشترین میزان قاچاق عاج در چه کشورهایی است توضیح دهید؟ چین و تایلند. چین با کنده کاری روی عاج و تبدیل آن به محصولات تزئینی گران قیمت و پرفروش به جهان گردان، سود بسیاری به دست می آورد. با آنکه امروزه کشتار فیل و فروش عاج در جهان ممنوع شده، تایلند از جمله کشورهایی است که این ممنوعیت را نپذیرفته و خرید و فروش عاج فیل در آن آزاد است.

۱۴- نکات مهم استفاده صحیح و خردمندانه از منابع طبیعی چیست (۳ مورد)؟ ۱- باید بین استفاده اقتصادی از جنگل ها و فرصت بازسازی آنها تعادل به وجود بیاید ۲- کشاورزی و دامپروری با روش های علمی و جدید، را که کمترین آسیب را به محیط زیست می رسانند به کشاورزان این منطقه آموزش بدهند ۳- با ایجاد پارک های وحش از گونه های جانوری و گیاهی در معرض خطر مراقبت کنند تا نسل آنها منقرض نشود.

*- از پیچیده ترین زیست بوم های جهان که غنی ترین تنوع گیاهی و جانوری را دارد است. (جنگل های بارانی استوایی)

($\frac{3}{4}$)

*- تنوع زیستی جهان مربوط به جنگل های بارانی استوایی است

*- جنگل های استوایی را نامیده اند. (ریه های زمین)

*- تخریب جنگل های استوایی در برخی از کشورها مانند و بسیار گسترش یافته است (برزیل - اندونزی)

*- فیل های آفریقایی به خاطر شکار و کشته می شوند. (عاج های گران قیمتشان)

*- از جمله کشورهای آفریقایی است که در آن شکار گسترده ی فیل ها صورت می گیرد. (کنیا)

*- بیشترین میزان عاج قاچاق را در جهان کشورهای و وارد می کنند. (چین - تایلند)

درس ۷ (جمعیت جهان)

مجموعه سوال و جواب کتاب مطالعات اجتماعی نهم - متوسطه اول

۱- علت اصلی رشد فوق العاده جمعیت در سال های اخیر چیست؟ کاهش میزان مرگ و میرها و به ویژه مرگ و میر کودکان زیر ۵ سال گذشته بسیاری از مردم بر اثر بیماری های واگیر دار و عفونی، گرسنگی و قحطی یا جنگ از بین می رفتند.

۲- در دو قرن اخیر دو عامل موجب کاهش چشمگیر مرگ و میرها شده است نام برده و توضیح دهید. ؟ ۱- بهبود بهداشت : با پیشرفت در پزشکی و تولید واکسن ها و آنتی بیوتیک ها و کنترل بیماری های واگیردار چون وبا و سل و ... مرگ و میرها کاهش یافت.

۲- بهبود تغذیه : با پیشرفت و گسترش کشاورزی صنعتی، تولید مواد غذایی افزایش یافت و با پیشرفت وسایل حمل و نقل، انتقال غذا به نواحی دورتر امکان پذیر شد.

۳- رشد طبیعی جمعیت در یک مکان به دو عامل بستگی دارد آنها را بنویسید؟ ۱- میزان مولید (تولدها) ۲- میزان مرگ و میرها.

۴- رشد منفی جمعیت چیست؟ اگر درصد رشد جمعیت به کمتر از صفر برسد، به آن رشد منفی می گویند. در این حالت میزان مولید کمتر از مرگ و میرها می شود.

۵- چه کشورهایی رشد جمعیت آن ها منفی است؟ در قاره آسیا کشورهای ژاپن و روسیه و در قاره اروپا آلمان، مجارستان، لهستان و رومانی این گونه اند.

۶- چرا آینده کشورهایی که با رشد منفی و یا افزایش جمعیت سالخورده و از کارافتاده مواجه هستند نگران کننده است؟ در کشورهای دارای رشد منفی، جمعیت سالخورده و از کار افتاده افزایش می یابد و چون زاد و ولد کم است، جامعه از نیروی جوان برای تحصیل و علم آموزی و کار و پیشرفت محروم می شود و جمعیت کشور نیز کاهش می یابد.

۷- چه موقع رشد جمعیت و افزایش جمعیت جوان یک نعمت بزرگ و مایه ی پیشرفت خواهد بود؟

چنانچه در یک کشور برای آموزش صحیح و کار و تأمین شغل جوانان برنامه ریزی مناسب و سرمایه گذاری صورت بگیرد، رشد جمعیت و افزایش جمعیت جوان یک نعمت بزرگ و مایه ی پیشرفت خواهد بود.

- ۸- چهار کشور نام ببرید که دولت ها برنامه های مهمی برای تشویق فرزندآوری طراحی و اجرا می کنند لذا کاهش رشد جمعیت مقابله کنند ؟ ژاپن ، سنگاپور ، کره جنوبی ، روسیه .
- ۹- از جمله برنامه های دولت ها برای تشویق به فرزندآوری چیست ؟ اعطای جایزه و کمک های مالی به خانواده هایی که صاحب فرزند می شوند ، واگذاری مسکن ، معافیت از پرداخت مالیات و افزایش مرخصی تحصیلی کاری مادران است .
- ۱۰- عوامل طبیعی و عوامل انسانی جذب جمعیت چیست ؟ **عوامل طبیعی** : آب و هوا و پوشش گیاهی - ناهمواری - آب و خاک - معادن و ذخایر . **عوامل انسانی** : سیاسی و اداری - اقتصادی - امکانات و تسهیلات - فرهنگی .
- ۱۱- با استفاده از نقشه پراکندگی جمعیت ابتدا نوع تراکم جمعیت (زیاد یا کم) را در مکانهای زیر مشخص کنید و سپس با توجه به دانسته های خود از سال گذشته علت این نوع تراکم را در هر کشور بنویسید؟
 بنگلادش (زیاد . علت: آب و هوای گرم و مرطوب، خاک حاصلخیز، باران فراوان و رودهای پرآب) ،
 ژاپن (زیاد . علت: آب و هوای گرم و مرطوب، خاک حاصلخیز، باران فراوان و پیشرفت علم و صنعت) ،
 لیبی و چاد (کم . علت: آب و هوای گرم و خشک، باران کم، نامناسب بودن خاک، تبعیض شدید) ،
 سیبری (کم . علت: آب و هوای بسیار سرد و خشک، کمبود باران)
 آلمان (زیاد . علت: آب و هوای معتدل، خاک های حاصلخیز، سرزمین های پست و هموار، باران فراوان، پیشرفت علم و صنعت) ،
 استرالیا (کم . علت: سرزمین خشک و کم باران، خاک های نامرغوب) ،
 کانادا (کم . علت: آب و هوای سرد، بارندگی کم، زمین های یخ بسته وسیع)
- ۱۲- مهاجرت چیست ؟ یعنی رفتن مردم از جایی به جای دیگر به منظور کار یا زندگی .
- ۱۳- مهاجرت داخلی و مهاجرت خارجی را تعریف کنید ؟ گاهی مهاجرت در داخل مرزهای یک کشور صورت می گیرد که به آن **مهاجرت داخلی** می گویند . مانند مهاجرت روستاییان به شهرها یا مهاجرت کارگران فصلی در داخل یک کشور . گاهی مهاجرت از یک کشور به کشور دیگر صورت می گیرد که به آن **مهاجرت خارجی** یا **بین المللی** می گویند .
- ۱۴- مهاجرت اختیاری و مهاجرت اجباری را توضیح دهید ؟ در **مهاجرت اختیاری** ، افراد با میل و تصمیم خود برای دستیابی به زندگی بهتر به جای دیگری مهاجرت می کنند . در **مهاجرت اجباری** ، افراد بدون میل خود و به دلیل عواملی چون قحطی ، خشکسالی و دیگر حوادث طبیعی و یا جنگ ها و درگیری های سیاسی مجبور به ترک محل زندگی خود می شوند . مانند مهاجرت اجباری مردم فلسطین از سرزمین های اشغالی یا مهاجرت گروهی از افغان ها یا عراقی ها به کشورهای همسایه به دلیل شرایط جنگ و اشغال نظامی کشورهایشان .
- ۱۵- رشد شهرنشینی و پیدایش شهرهای پرجمعیت با چه چیزهایی همراه بوده است ؟ با مهاجرت گسترده ی مردم از روستا ها به شهرها به دنبال کسب درآمد بیشتر و امکانات بهتر زندگی همراه بوده است .
- ۱۶- اغلب شهرهای بزرگ جهان با چه مشکلاتی روبه رو هستند؟ ترافیک سنگین - آلودگی هوا - زائنه نشینی در حومه شهرها - افراد بی خانمان .

- *- رشد جمعیت در همه ی کشورها یکسان (نیست)
- *- به طور کلی برخی عوامل و موجب جذب جمعیت به یک ناحیه می شود . (طبیعی - انسانی)
- *- علاوه بر رشد طبیعی جمعیت ، عامل دیگری که موجب افزایش جمعیت یک مکان می شود است . (مهاجرت)
- *- در صد سال اخیر یکی از تغییرات مهم در الگوی سکونت جمعیت ، بوده است . (گسترش شهرنشینی)
- *- رشد شتابان شهرنشینی در بیشتر کشورها بدون برای سکونت جمعیت زیاد صورت گرفته است . (برنامه ریزی)

- ۱- نابرابری جهانی به چه معناست؟ به این معنی که از نظر ثروت و درآمد، کیفیت زندگی مردم و دسترسی به مسکن مناسب، آموزش، بهداشت، اشتغال، گذراندن اوقات فراغت، و نظایر آن تفاوت های زیادی بین کشورها دیده می شود.
- ۲- یکی از عوامل مهمی که در سنجش نابرابری کشورها با یکدیگر مورد توجه قرار گرفته چیست؟ عامل اقتصادی و عناصری چون میزان تولید، درآمد، اشتغال و مانند آنهاست.
- ۳- عواملی که بر زندگی افراد یک جامعه اثر می گذارند و می توانند کیفیت زندگی را خوب یا بد کنند کدامند؟ عواملی مانند هویت، عزت، امنیت، آزادی، احساس شادی و رضایت از زندگی.
- ۴- شاخص توسعه ی انسانی با توجه به چه عواملی تعریف می شود؟ این شاخص برای پی بردن به وضعیت و کیفیت زندگی در کشورها و مقایسه ی آنها با یکدیگر با توجه به سه عامل اقتصادی، بهداشتی و فرهنگی تعریف می شود.
- ۵- ملاک های توسعه ی انسانی کدامند؟ ۱- درآمد و رفاه ۲- امید به زندگی یا متوسط طول عمر ۳- سواد و آموزش
- ۶- از نظر شاخص توسعه ی انسانی، کشورها به چهار گروه تقسیم شده اند آنها را نام ببرید؟ توسعه ی انسانی خیلی بالا - توسعه ی انسانی بالا - توسعه ی انسانی متوسط - توسعه ی انسانی پایین.
- ۷- عامل میزان درآمد و رفاه چه جنبه ای دارد و به چه معناست؟ این عامل جنبه ی اقتصادی دارد و به معنای سطح مطلوب زندگی و رفاه اجتماعی است. منظور از آن، این است که اعضای یک جامعه به چه میزان از درآمد کافی و شغل مناسب و قدرت خرید برخوردار دارند و به کالاهای و خدمات مورد نیاز چون مسکن، پوشاک، غذا، آموزش، تفریح و فراغت و وسایل زندگی مناسب دسترسی دارند.
- ۸- چه کشورهایی از رفاه و سطح زندگی خوبی برخوردارند و در چه کشورهایی مردم با فقر و کمبود امکانات زندگی مواجه اند؟ اکثر ساکنان کشورهای با درآمد بالا در کشورهای آمریکای شمالی و اروپای غربی از رفاه و سطح زندگی خوبی برخوردارند در حالی که در برخی کشورهای قاره آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین بخشی از مردم با فقر و کمبود امکانات زندگی مواجه اند.
- ۹- در چه کشورهایی مردم در فقر مطلق زندگی می کنند؟ موزامبیک، تانزانیا، اتیوپی و نپال.
- ۱۰- میزان ثروت مادی و رشد اقتصادی کشورها را با چه چیزهایی اندازه گیری می کنند؟ ۱- تولید ناخالص داخلی ۲- درآمد سرانه.
- ۱۱- چه کشورهایی رشد اقتصادی سریعی داشته اند و توانسته اند جایگاه مهمی در اقتصاد جهانی به دست آورند؟ ژاپن، چین و برخی کشورهای آسیای جنوب شرقی چون سنگاپور، هنگ کنگ، کره ی جنوبی و مالزی.
- ۱۲- به چه دلیل بعضی از کشورها رشد اقتصادی مطلوبی ندارند؟ به دلیل بحران های سیاسی یا جنگ، مانند سوریه و عراق.
- ۱۳- امید به زندگی یا متوسط طول عمر در یک کشور یعنی چه؟ یعنی تعداد سال هایی که انتظار می رود کودکی که در آن کشور به دنیا آمده است، عمر کند و زنده بماند.
- ۱۴- میزان طول عمر یا امید به زندگی در یک جامعه نشان دهنده ی چیست؟ نشان دهنده ی وضعیت سلامت و بهداشت در آن جامعه است.
- ۱۵- در چه کشورهایی متوسط طول عمر بیشتر است؟ در کشورهایی که مردم در محیطی پاک و بدون آلودگی زندگی می کنند، به غذای کافی و آب سالم دسترسی دارند و در صورت بیماری یا روپه رو شدن با حوادث، از امکانات درمانی و مراقبت های پزشکی پیشرفته برخوردارند، متوسط طول عمر بیشتر است.
- ۱۶- در چه کشورهایی امید به زندگی یا متوسط طول عمر پایین است؟ در کشورهایی که مردم دسترسی کافی به غذا یا آب آشامیدنی سالم ندارند و با کمبود پزشک و دارو و امکانات درمانی مواجه اند و همچنین در کشورهایی که جنگ های داخلی و خارجی، گرسنگی و سوء تغذیه وجود دارد، امید به زندگی یا متوسط طول عمر پایین است.
- ۱۷- برای پی بردن به وضع آموزش در کشورها چه معیارهایی را در نظر می گیرند؟ میزان باسوادی یا تعداد پزرگسالان با سواد - درصد ثبت نام کل کودکانی که در سن تحصیل اند - میانگین سال های تحصیل در یک کشور - میزان باسوادی و تحصیل دختران - تعداد معلم به ازای دانش آموز.

۱۸- منظور از میانگین سال های تحصیل چیست؟ متوسط تعداد سال هایی است که دانش آموزان یک کشور در مدرسه حضور پیدا کرده و تحصیل کرده اند.

۱۹- علل و عوامل خارجی نا برابری در جهان کدامند؟ مستعمره کردن کشورها در گذشته - اشغال نظامی کشورها - دخالت و نفوذ در امور داخلی به شیوه های مختلف - چلو گیری از استقلال سیاسی و اقتصادی آنها.

۲۰- علل و عوامل خارجی نابرابری در جهان چیست؟ جنگ ها و کشمکش های داخلی - فرهنگ و باورهای غلط - پیسودای و نا آگاهی مردم - غفلت از استعدادها و فرهنگ خود - نداشتن ایمان و پشتکار و اراده برای تغییر وضع - نبودن وحدت و مشارکت بین مردم .

*- تخمین زده می شود که مالکیت درصد درآمد جهان در دست درصد از ساکنان آن است . (۸۰ - ۲۰)

درس ۹ (ایرانی متحد و یکپارچه)

مجموعه سوال و جواب کتاب مطالعات اجتماعی نهم - متوسطه اول

- ۱- اوضاع سیاسی ایران هنگام تأسیس حکومت صفوی چگونه بود؟ هنگام به قدرت رسیدن صفویان، کشور ما حکومت واحد و قدرتمندی نداشت و دچار تفرقه و تجزیه شده بود - حاکمان بخش های مختلف ایران با هم درگیر جنگ بودند - امنیت و آرامش شهرها و روستاها از بین رفته بود .
- ۲- همزمان با حکومت صفویان کدام حکومت های همسایه در فکر گسترش قلمرو خود بودند ؟ امپراتوری عثمانی که با حمله های پیاپی به سرزمین های همجوار ، بر قلمرو خود می افزود . سلطان عثمانی خود را خلیفه ی مسلمانان می دانست و به ایران نیز طمع داشت . در شمال شرق ایران (ماورالنهر) ، ازبک ها قدرت گرفته بودند و به مرزهای ایران می تاختند .
- ۳- شیخ صفی که بود ؟ شیخ صفی از صوفیان معروف زمان خود بود که پیروان و هواداران زیادی داشت و خانقاهش در اردبیل مورد توجه مردم و حاکمان محلی بود .
- ۴- مهم ترین طرفداران خانقاه شیخ صفی چه کسانی بودند؟ مهم ترین طرفداران خانقاه شیخ صفی ایل های ترک بودند که به قزلباش شهرت داشتند .
- ۵- شاه اسماعیل صفوی چگونه خود را شاه ایران خواند ؟ اسماعیل صفوی به کمک نیروی نظامی قزلباش ها ، نخست شروانشاهان و آق قویونلوها را شکست داد و پس از تسلط یافتن بر تبریز ، خود را شاه ایران خواند .
- ۶- اقدامات شاه اسماعیل صفوی را بنویسید؟ ۱- رسمی کردن مذهب شیعه ۲- از میان برداشتن حاکمان مناطق مختلف ۳- شکست ازبک ها در خراسان ۴- مسلط شدن بر سراسر ایران .
- ۷- چگونه قلمرو حکومت صفوی به حدود قلمرو دوره ساسانیان رسید ؟ در نتیجه موفقیت های سیاسی و نظامی شاه اسماعیل ، حکومت کشور ما یکپارچه و نیرومند شد به طوری که قلمرو آن به حدود قلمرو دور ساسانیان رسید .
- ۸- چرا سلطان عثمانی در زمان شاه اسماعیل به ایران حمله کرد ؟ چون از شکل گیری سلسله قدرتمند و شیعه مذهب صفویه ناخشنود بود .
- ۹- جنگ چالدران را توضیح دهید علت شکست ایران در این جنگ چه بود؟ در جنگی که میان سپاهیان دو کشور ایران و عثمانی در چالدران (نزدیکی شهر خوی امروزی) رخ داد ، شاه اسماعیل و سرپازانش شجاعت زیادی نشان دادند اما سپاه عثمانی به کمک سلاح های آتشین مانند توپ و تفنگ که سپاه ایران از آنها بی بهره بود پیروز شد .
- ۱۰- پس از شاه اسماعیل چه کسی به حکومت رسید ؟ و چه کرد ؟ پسرش تهماسب به حکومت رسید . او با سرو سامان دادن به اوضاع داخلی و دفع حمله های ازبکان و دولت عثمانی ، موفق شد حکومت صفوی را تثبیت و تحکیم کند .
- ۱۱- چرا شاه تهماسب پایتخت خود را از تبریز به قزوین انتقال داد ؟ زیرا تبریز همواره در معرض هجوم سپاه عثمانی بود ..
- ۱۲- شاه عباس اول پس از به قدرت رسیدن چه کرد؟ او ازبک ها و عثمانیان را شکست داد و تا پشت مرزهای ایران عقب راند . همچنین پایتخت را از قزوین به اصفهان در مرکز ایران منتقل کرد و برای آبادانی آن بسیار کوشید .

- ۱۳- چه عواملی موجب شد سلسله ی صفوی پس از شاه عباس اول از داشتن پادشاهی لایق و توانمند محروم بماند ؟
- ۱- سیاست کُشتن و کور کردن شاهزادگان ۲- باز داشتن آنها از حکومت ولایت ها ۳- آموختن شیوه ی کشور داری .
- ۱۴- چرا پس از شاه عباس اول امور حکومت مختل شد و هرج و مرج کشور را فرا گرفت ؟ در نتیجه ی ضعف و پی لیاقتی شاهان ، مقام های کشوری و لشکری دچار اختلاف و درگیری شدند و از انجام دادن مسئولیت های مهم خود بازماندند .
- ۱۵- چرا شاه سلطان حسین صفوی تسلیم محمود افغان شد ؟ در شرایط ناپسمانی کشور ، گروهی از افغان ها در قندهار سر به شورش برداشتند و پس از پیروزی بر حاکم آن ولایت به سوی اصفهان حرکت کردند . سلطان حسین صفوی که نمی توانست با این گروه شورشی کوچک مقابله کند ، پس از چند ماه محاصره ، به ناچار تسلیم شد و به این ترتیب محمود افغان سردسته ی شورشیان بر پایتخت و قسمت هایی از ایران مسلط شد .
- ۱۶- کدام شهرها پایتخت صفویان بودند ؟ تبریز - قزوین - اصفهان .
- ۱۷- علت تغییر پایتخت صفویان را توضیح دهید ؟ **تغییر پایتخت از شهر تبریز به قزوین** : زیرا تبریز همواره در معرض هجوم سپاه عثمانی بود - عدم تهدید پایتخت در قزوین از سوی عثمانیها یا ازبکان - مناسب بودن موقعیت جغرافیایی و استراتژیکی شهر قزوین
- تغییر پایتخت از قزوین به اصفهان** : اصفهان دارای مرکزیت جغرافیایی در ایران بود همچنین در مسیر راههای بزرگ بازرگانی قدیم قرار داشت - فراهم بودن شرایط اقتصادی (راه) ، سیاسی (مرکزیت) و کشاورزی (آب) .
- ۱۸- دلایل سیاسی و نظامی ضعف و فروپاشی حکومت صفوی چه بود؟ ضعف و پی لیاقتی شاهان پس از شاه عباس - اختلاف و درگیری بین مقام های کشوری و لشکری - دخالت درباریان سودجو در امور کشور - دور نگه داشتن و عدم تربیت صحیح شاهزادگان - مالیات های سنگین .
- ۱۹- در رأس حکومت صفوی چه کسانی قرار داشتند (به ترتیب) ؟ شاه - وزیر بزرگ (اعتماد الدوله) - فرماندهان نظامی .
- ۲۰- وزیر بزرگ چه وظیفه ای داشت ؟ او مسئول امور اداری و مالی کشور بود اما در مقابل شاه قدرت و اختیار چندانی نداشت .
- ۲۱- فرماندهان نظامی چه مسئولیتی داشتند ؟ علاوه بر فرماندهی سپاه ، معمولاً حاکم ولایت های مهم نیز بودند .
- ۲۲- شاه عباس اول برای تقویت حکومت مرکزی چه کرد ؟ برای تقویت حکومت مرکزی و جلوگیری از نافرمانی و پی نظامی سران ایل های قزلباش ، حکومت ولایت ها را از آنان گرفت و به افرادی غیر از قزلباش ها سپرد . همچنین در کنار سپاه قزلباش ، سپاه جدیدی از افراد غیر قزلباش تشکیل داد و با کمک گرفتن از اروپاییان ، این سپاه را به تفنگ و توپ مجهز کرد .
- ۲۳- آثار و نتایج اقدام های اداری و نظامی شاه عباس اول را توضیح دهید ؟ واگذاری حکومت ولایت ها به افرادی غیر از قزلباش ها - در کنار سپاه قزلباش ، سپاه جدیدی از افرادی غیر قزلباش تشکیل داد - مجهز شدن سپاه ایران به توپ و تفنگ به کمک اروپاییان .
- ۲۴- قرون جدید به چه دورانی گفته می شود ؟ قرن های شانزدهم تا نوزدهم میلادی را در تاریخ اروپا قرون جدید می نامند .
- ۲۵- قرون جدید چه ویژگی هایی داشت ؟ در این قرن ها ، اوضاع سیاسی و مذهبی اروپا دگرگون شد و در نتیجه ی آن پیشرفت های علمی ، فرهنگی و اقتصادی چشمگیری به وجود آمد که به اختراعات و اکتشافات مهمی انجامید .
- ۲۶- پیش گامان استعمار در اروپا چه کشورهایی بودند ؟ پرتغال - اسپانیا - انگلستان - فرانسه .
- ۲۷- در آستانه ی تأسیس سلسله ی صفوی پرتغالی ها چه کردند ؟ و چرا شاه اسماعیل نتوانست در مقابل آنها کاری از پیش ببرد ؟ پرتغالی ها جزایر و سواحل جنوبی ایران را تصرف کرده و تجارت خلیج فارس و دریای عمان را در اختیار گرفته بودند . شاه اسماعیل صفوی به دلیل نداشتن کشتی جنگی نتوانست در برابر پرتغالی ها کاری از پیش ببرد .
- ۲۸- شاه عباس اول چگونه توانست پرتغالی ها را از ایران بیرون براند ؟ شاه عباس اول از رقابت انگلیسی ها و پرتغالی ها استفاده کرد و به کمک کشتی های جنگی انگلستان ، پرتغالی ها را از سواحل و جزایر ایران بیرون راند .
- ۲۹- یکی از علل موثر در برقراری روابط بین صفویان و کشورهای اروپایی چه بود ؟ هجوم پیاپی عثمانی ها به ایران و اروپا بود .

۳۰- پادشاهان اروپایی برای کاستن فشار حملات عثمانی ها به خاک اروپا چه کردند؟ درصدد آن بودند که روابط خود را با ایران تقویت کنند. علاوه بر این، در آن زمان اروپاییان شرکت های بزرگ تجاری تأسیس کرده بودند و تمایل زیادی داشتند که روابط تجاری خود را با دیگر کشورها گسترش دهد.

- * - مهم ترین طرفداران خانقاه شیخ صفی ایل های بودند که به شهرت داشتند . (ترک- قزلباش)
- * - پس از جنگ چالدران ، به اشغال عثمانی ها درآمد . (تپه‌رین)
- * - شاه حکومت صفوی را به اوج قدرت رساند . (شاه عباس اول)
- * - در رأس حکومت صفوی قرار داشت . (شاه)
- * - بعد از شاه در حکومت صفوی قرار داشت که به او نیز می گفتند . (وزیر بزرگ- اعتماد الدوله)
- * - تا زمان شاه عباس اول حاکم ولایت های مختلف ایران بودند . (سران ایل های قزلباش)
- * - اروپاییان با توسعه ی صنعت و توانستند راه های دریایی و سرزمین های جدیدی را کشف کنند . (کشتی سازی - دریانوردی)

مجموعه سوال و جواب کتاب مطالعات اجتماعی نهم - متوسطه اول

درس ۱۰ (اوضاع اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی ایران)

- ۱- چرا در دوران صفویه شرایط مناسبی برای رونق زندگی اجتماعی و اقتصادی پدید آمد؟ به دلیل : (۱- وجود حکومت مرکزی نیرومند ۲- برقراری نظم و امنیت در سراسر کشور .
- ۲- بیشترین ساکنان ایران در دوره صفوی به ترتیب چه کسانی بودند ؟ و به چه کارهایی اشتغال داشتند؟ روستاییان و کوچ نشینان به ترتیب بیشترین ساکنان ایران را تشکیل می دادند. همچون گذشته، کوچ نشینان به دامداری و صنایع دستی و روستاییان به کشاورزی و صنایع دستی اشتغال داشتند.
- ۳- به عقیده ی جهانگردان اروپایی وضع زندگی دهقانان ایرانی در مقایسه با اروپایی چگونه بود ؟ به مراتب بهتر از وضع دهقانان در مناطق حاصلخیز اروپا بوده است .
- ۴ - بیشتر شهرنشینان در دوره صفوی چه کسانی بودند ؟ شهرنشینان بیشتر مقام های حکومتی ، نظامیان ، کارکنان اداره ها ، روحانیون ، بازرگانان ، پیشه وران ، صنعتگران و کارگران بودند .
- ۵- کدام محصولات ایران در دوره صفوی به کشورهای همسایه و برخی کشورهای اروپایی صادر می شد؟ خشکبار ، پارچه های مخملی ، ابریشمی و حریر و نیز قالی های نفیس صادر می شد .
- ۶- بافندگان ایرانی در دوره صفوی چه چیزهایی تولید می کردند ؟ انواع پارچه ، قالی و قالیچه .
- ۷- در دوره شاه عباس اول ، کارگاه های بافندگی در چه شهرهایی وجود داشت ؟ اصفهان ، کاشان ، یزد ، مشهد استرآباد ، گیلان .
- ۸- صنعتگران ایرانی در چه صنایعی پیشرفت کرده بودند ؟ در صنایع کاشی ، چینی ، چرم ، چوهر ، رنگ ، صابون و چنگ افرارهای سنتی از قبیل شمشیر و کمان .
- ۹- در عصر صفوی به چه دلایلی تجارت داخلی و خارجی پر رونق بود؟ (سه عامل تجارت) یکپارچه بودن سرزمین ایران - وجود نظم و امنیت در سراسر کشور - ایجاد راه ها و کاروانسراها .
- ۱۰- سه منبع عمده درآمد حکومت صفوی را ذکر کنید؟ مالیات - عوارض - تجارت و صادرات بعضی از کالاها .
- ۱۱- در عصر صفوی معماران ومهندسان شهر سزایرانی چه آثاری راساختند؟ معماران ومهندسان شهرساز ایرانی مسجدها ، کاخ ها ، پل و کاروانسراهای عظیم و باشکوهی ساختند و در تزیین آنها انواع هنرها را بکار بردند .
- ۱۲- صفویان برای رشد علم و گسترش آموزش چه اقداماتی انجام دادند ؟ پادشاهان ، مقام های کشوری ولشکری و دیگر بزرگان ، مدرسه ها و کتابخانه های عظیمی به ویژه در پایتخت های صفوی ساختند و اموال و املاک بسیاری را وقف آنها کردند . تعداد زیادی از طالبان علم و دانش در این مراکز مشغول تحصیل بودند . در آن زمان به علوم و معارف دینی مانند تفسیر ، فقه و حدیث بسیار توجه می شد .

۱۳- از جمله فیلسوفان نامدار و عالمان بزرگ روزگار صفوی چه کسانی بودند؟ میپردازم و ملاصدرا از جمله فیلسوفان نامدار و شیخ بهایی و علامه محمد باقر مجلسی از عالمان بزرگ آن روزگار بودند.

۱۴- چرا در دوره صفوی شعر و ادب فارسی پر رونق نبود؟ به سبب کم توجهی پادشاهان به شاعران. اما علم تاریخ مورد توجه قرار داشت.

۱۵- رشته های هنری دوره ی صفوی کدامند؟ نقاشی، خوشنویسی، کتاب آرایی و خاتم کاری.

۱۶- در دوره ی صفوی مردم چه جشن هایی را گرامی می داشتند؟ علاوه بر نوروز و دیگر جشن های پاستانی، اعیاد اسلامی مانند قربان، فطر و غدیر را نیز گرامی می داشتند.

۱۷- در دوره صفوی آیین سوگواری امام حسین (ع) به چه شیوه هایی برگزار می شد؟ به شیوه ی روضه خوانی، نوحه سرایی، مرثیه خوانی، سینه زنی و تعزیه برگزار می شد.

۱۸- برپایی جشن ها و آیین ها در دوره صفوی چه تأثیری داشت؟ افزایش همدلی و هم پستگی مردم.

*- جمعیت ایران در دوره صفویه حدود میلیون نفر تخمین زده می شود. (۱۰)

*- یکی از منابع عمده ی درآمد حکومت صفوی بود که از کشاورزان و دامداران می گرفتند. (مالیات)

*- در دوره صفویه حدود تا درصد ایرانیان در شهرها زندگی می کردند. (۱۰ - ۱۵)

*- در عصر صفوی نه تنها کشاورزی و دامداری بلکه ایران نیز شکوفا و پر رونق بودند. (صنایع)

*- صنعت یکی از صنایع پر رونق ایران در دوره صفوی بود که با صنعت نساجی اروپا رقابت می کرد (پافتندی)

*- شاهان صفوی به خصوص برای گسترش تجارت کوشش بسیار کردند. (شاه عباس اول)

*- یکی از با شکوه ترین بازارها در عصر صفوی، بازار بود. (قیصریه ی اصفهان)

*- یکی از منابع درآمد حکومت صفوی، بود که از کاروان های تجاری گرفته می شد. (عوارضی)

*- شاهان صفوی مخصوصاً برای گسترش تجارت خارجی به شرکت های اروپایی اجازه داد تا فعالیت کنند. (شاه عباس اول)

*- صادرات که پر سودترین کالای صادراتی بود در انحصار قرار داشت. (اپریشم - شاه عباس اول)

۱- با تسلط افغان ها و قتل شاه سلطان حسین، ایران گرفتار چه بحران هایی شد؟ ایران گرفتار تجزیه و تفرقه شد. افغان ها توان حکومت بر سراسر ایران را نداشتند. به همین دلیل در گوشه و کشور مدعیانی سر پروردند. روسیه و عثمانی نیز با استفاده از آشفتگی اوضاع، قسمت هایی از شمال و غرب ایران را اشغال کردند.

۲- نادر که بود و چگونه سلسله ی افشاریه را پایه گذاری کرد؟ نادر سرداری از ایل افشار بود. برای نجات ایران به یکی از شاهزادگان صفوی پیوست. او نخست افغان ها را سرکوب و تارومار کرد و سپس نیروهای روسیه و عثمانی را از ایران پیرون راند. نادر پس از این پیروزی ها، خاندان صفوی را کنار زد و بر تخت شاهی نشست. بدین ترتیب سلسله افشاریه پایه گذاری شد.

۳- بیشتر دوره ی پادشاهی نادر چگونه گذشت؟ پیشتر دوره ی دوازده ساله ی پادشاهی نادر به نبرد با بیگانگان و فرو نشاندن شورش های داخلی گذشت.

۴- چرا نادر به هندوستان لشکر کشید؟ نادرشاه در تعقیب گروهی از افغان های شورشی که به هندوستان گریخته بودند، به آن کشور لشکر کشید. او تا دهلی پیش رفت و با غنیمت های بسیار به کشور بازگشت.

۵- چرا نادر شاه کوشید ایران را یکپارچه و قدرتمند کند؟ تا بتواند از استقلال و تمامیت سرزمین خود در برابر دشمنان دفاع کند. وی از موقعیت حساس خلیج فارس و اهمیت نیروی دریایی آگاه بود، از این رو برای تأسیس نیروی دریایی ایران در خلیج فارس کارهایی انجام داد اما این کارها با مرگ او متوقف شد.

- ۶- چرا نادر در اواخر عمر به رفتارهای خشونت آمیز و بی رحمانه روی آورد؟ نافرمانی ها و شورش های پیاپی در سال های پیاپی حکومت نادر، تأثیر روحی و روانی نا مطلوبی بر او گذاشت. او نسبت به اطرافیان و سرداران خود بدگمان شد.
- ۷- پس از قتل نادر اوضاع ایران چگونه شد؟ ایران بار دیگر به صحنه پ جنگ حاکمان محلی و سران ایل ها تبدیل شد و نا آرامی و آشوب سراسر کشور را فرا گرفت. از قلمرو پهنآوری هم که نادرشاه بر آن فرمان می راند، فقط خراسان در اختیار شاهرخ نوه ی او باقی ماند.
- ۸- شیوه ی حکومتی کریم خان زند چگونه بود؟ او با ملایمت و مهربانی با مردم رفتار می کرد، به صلح، آسایش و آرامش عمومی اهمیت می داد و می کوشید با استفاده از شیوه های مسالمت آمیز، از بروز نا امنی و شورش های داخلی جلوگیری کند.
- ۹- اوضاع کشور در دوران کریم خان زند چگونه بود؟ در این دوران ثبات و آرامش نسبی در سراسر کشور به وجود آمد و در نتیجه اوضاع اجتماعی و اقتصادی بهتر شد.
- ۱۰- بناهای مهم دوره زندیه را نام ببرید؟ بازار وکیل - مسجد وکیل - حمام وکیل - ارگ کریم خان.
- ۱۱- عاقبت رئیس ایل قاجار چه شد؟ رئیس این ایل پس از کشته شدن نادرشاه مدعی حکومت ایران شد اما از کریم خان زند شکست خورد و به قتل رسید.
- ۱۲- آقا محمد خان که بود و چه کرد؟ پسر رئیس ایل قاجار بود، پس از مرگ کریم خان تلاش برای رسیدن به حکومت را آغاز کرد. او پس از مدتی جنگ و گریز، لطفعلی خان، آخرین فرمانروای زندیه را شکست داد و به قتل رساند. همچنین مردم کرمان را به دلیل پناه دادن به لطفعلی خان، بی رحمانه مجازات کرد.
- ۱۳- آقا محمد خان چگونه صاحب حکومت مرکزی نسبتاً نیرومندی شد؟ آقا محمد خان با لشکرکشی های پیاپی بر سراسر ایران مسلط شد و حکومت قاجار را بنیان گذاشت. در نتیجه ی تلاش های سیاسی و نظامی او، ایران بار دیگر یکپارچگی سرزمین خود را به دست آورد.
- ۱۴- شیوه ی به قدرت رسیدن سلسله های افشاریه و زندیه و قاجاریه چه شباهتی به هم دارند؟ هر سه با جنگ به قدرت رسیدند هر سه ساختار ایلاتی داشتند - هر سه زمانی به قدرت رسیدند که ناآرامی ایجاد شده بود. هر سه... تقریباً سیطره ی یک قبیله بر کل کشور بود... افشار... زند... قاجار هر سه باعث باعث یکپارچگی کشور و ایجاد حکومت نیرومند در کشور شدند. حکومت های کم دوامی بودند.
- ۱۵- دوره ی حکومت فتحعلی شاه همزمان با آغاز نفوذ و دخالت کدام کشورها در ایران بود؟ روسیه - انگلستان - فرانسه.
- ۱۶- چرا در فاصله ی سقوط صفویه تا روی کار آمدن قاجاریه اوضاع کشورهای اروپایی تغییر کرده بود؟ یکی از دلایل عمده ی این تغییر، انقلاب صنعتی بود که از انگلستان آغاز شد و در دیگر کشورهای اروپایی گسترش یافت.
- ۱۷- انقلاب صنعتی چه نتایجی به دنبال داشت؟ در نتیجه ی این انقلاب، نیروی ماشین و ابزارهای صنعتی جای نیروی انسان و ابزارهای دستی را در تولید گرفت. از این رو سرعت و میزان تولید افزایش یافت. انقلاب صنعتی موجب شکوفایی اقتصادی و افزایش قدرت نظامی و سیاسی کشورهای اروپایی شد و توجه آنها را به سوی کشورهای اروپایی که مواد اولیه یا بازار مصرف مناسبی داشتند، جلب کرد.
- ۱۸- یکی از اهداف استعماری دولت روسیه چه بود؟ رسیدن به آب های آزاد و گرم خلیج فارس و اقیانوس هند.
- ۱۹- جنگ بین ایران و روسیه در زمان فتحعلی شاه را توضیح دهید؟ در زمان فتحعلی شاه روسیه با ارتشی مجهز به سلاح های جدید و آشنا با فنون جنگی تازه به قلمرو ایران در قفقاز حمله کرد. سپاه ایران که از جنگاوران ایل های مختلف تشکیل شده بود با سلاح های ابتدایی به مقابله با نیروهای متجاوز روس پرداخت. سرانجام پس از ده سال جنگ نابرابر، با وجود دلوری نیروهای ایرانی، روسیه پیروز شد.
- ۲۰- عهدنامه ی گلستان بین چه دولت هایی بسته شد و موارد آن چه بود؟ بین ایران و روسیه - به موجب این عهدنامه، ایالت های گرجستان و داغستان و شهرهای پاکو و گنجه از حاکمیت ایران خارج شد و تحت حاکمیت روسیه قرار گرفتند.
- ۲۱- پس از انعقاد عهدنامه ی گلستان مردم ایران چه کردند؟ مردم ایران که از عهدنامه ی گلستان ناخشنود بودند، با فتوای علما برای آزاد کردن سرزمین های اشغالی بسیج شدند. سپاه ایران که از جنگاوران ایل ها و نیروهای داوطلب مردمی تشکیل شده بود به سرعت مناطق اشغال شده را آزاد کرد. روسیه با تمام قوا و تجهیزات خود وارد جنگ شد و ایران را شکست داد.
- ۲۲- یکی از هدف های اصلی انگلستان از برقراری ارتباط با حکومت قاجار چه بود؟ این بود که نگذارد کشورهای رقیب از طریق ایران به هندوستان دسترسی پیدا کنند.

۲۳- در عهد نامه های دوره فتحعلی شاه بین ایران و انگلستان طرفین چه تعهداتی نسبت به هم داشتند؟ حکومت قاجار تعهد کرد که به هیچ کشوری اجازه ندهد از خاک ایران به هندوستان لشکر کشی کند. در عوض انگلیسی ها نیز متعهد شدند که در صورت حمله ی کشورهای دیگر به ایران به حکومت قاجار کمک های مالی و نظامی کنند.

۲۴- انگلستان در دوران محمدشاه و ناصرالدین شاه چه کرد؟ با لشکر کشی به خلیج فارس و حمله به جزایر و بندر ایران، حکومت قاجار را مجبور کرد که به جدایی افغانستان از ایران رضایت دهد.

۲۵- انگلیسی ها ناصرالدین شاه را وادار به انجام چه کاری کردند؟ وادار کردند که با جدایی قسمت شرقی سیستان و بلوچستان از ایران موافقت کند. علاوه بر اینها تعدادی از جزایر (ایرانی خلیج فارس را اشغال و به پایگاه نظامی خود تبدیل کردند).

۲۶- هدف دولت انگلستان از جدا کردن افغانستان و بخش شرقی سیستان و بلوچستان از ایران چه بود؟ چون هند مستعمره انگلیس بود و از طریق افغانستان می خواست به هند راه پیدا کند همچنین سیستان و بلوچستان به عنوان کمربند دفاعی جنوب غربی هرن محسوب می شد.

*- کریم خان به جای عنوان شاه، لقب یعنی را برای خود برگزید. (وکیل الرعایا- نماینده مردم)

*- پس از نادر سرانجام از ایل زندیه سلسله ی زندیه را بنیان گذاشت. (کریم خان)

*- دوران فرمانروایی کریم خان طول کشید. (سی سال)

*- پایتخت زندیه شهر بود. (شیراز)

*- ایل قاجار یکی از ایل های ایران بودند. (ترک تبار)

*- پس از آنکه آقا محمد خان به دست خدمتکارانش کشته شد، برادرزاده ی او، به قدرت رسید. (فتحعلی شاه)

*- روسیه در نتیجه ی برنامه ها و فعالیت های به کشوری قدرتمند و استعمارگر تبدیل شد. (پتر)

*- روسیه با شکست سپاه ایران عهدنامه ی را که ننگین تر از قرارداد گلستان بود به ایران تحمیل کرد. (ترکمان چای)

*- در اوایل دوره قاجار، مهم ترین مستعمره انگلستان بود. (هندوستان)

*- انگلیسی ها را وادار کردند که با جدایی قسمت شرقی سیستان و بلوچستان از ایران موافقت کند (ناصرالدین شاه)

مجموعه سوال و جواب کتاب مطالعات اجتماعی نهم - متوسطه اول

درس ۱۲ (در جست و جوی پیشرفت و رهایی از سلطه خارجی)

۱- شکست های نظامی و سیاسی از روسیه و انگلستان در دوره قاجار چه نتیجه ای داشت؟ ایرانیان را متوجه پیشرفت های علمی و صنعتی کشورهای اروپایی کرد.

۲- چرا عباس میرزا به فکر نوسازی و اصلاح کشور افتاد؟ زیرا او به خوبی تفاوت سپاه ایران را با ارتش روسیه که آموزش دیده و مجهز به سلاح های جدید بود، تشخیص داد و به اهمیت صنایع نظامی پی برد. همچنین متوجه شد که با وجود تعداد زیاد سپاهیان ایران و دلاوری و فداکاری آنها، روس ها به دلیل برخورداری از دانش و تجهیزات پیشرفته ی نظامی پیروز شدند.

۳- عباس میرزا برای پیشرفت ایران چه کارهایی انجام داد؟ (اقدامات عباس میرزا)؟ - فرستادن افرادی به انگلستان برای فراگیری علوم و فنون جدید ۲- برای آگاهی از اوضاع کشورهای اروپایی، دستور داد کتاب هایی را در موضوع تاریخ آن کشور ها به فارسی ترجمه کنند.

۴- در زمان صدراعظمی امیر کبیر حکومت قاجار با چه مشکلاتی روبه رو بود؟ مشکلات بزرگی از قبیل شورش در ایالت ها، دخالت های خارجی، بی نظمی و اختلال امور کشوری و لشکری و خالی بودن خزانه.

۶- انگیزه و اهداف امیر کبیر از اقدامات اصلاحی چه بود؟ برای نوسازی و کارآمدی تشکیلات حکومتی و مبارزه با مفاسد اداری و اقتصادی. او در سیاست خارجی درصدد قطع نفوذ و دخالت های روسیه و انگلستان در ایران بود.

۵- مهم ترین اقدام امیر کبیر را توضیح دهید تأسیس مدرسه دارالفنون - وی فرستادن دانشجو را به اروپا کافی نمی دانست. بنابراین تصمیم گرفت مدرسه ای به سبک اروپایی در ایران تأسیس کند تا تعداد بیشتری از ایرانیان علوم و فنون جدید را در داخل کشور بیاموزند. همچنین دستور داد معلمانی از کشورهای چن روسیه و انگلیس برای تدریس در مدرسه دارالفنون استخدام شوند.

۶- چرا امیرکبیر مدرسه دارالفنون را تأسیس کرد ؟ تا تعداد بیشتری از ایرانیان علوم و فنون جدید را در داخل کشور بیاموزند. برای حفظ استقلال کشور تا پای پیگانگان به راحتی به کشور باز نشود.

۷- یکی از نتایج آشنایی ایرانیان با تمدن اروپایی در دوره قاجاریه چه بود ؟ (ایجاد مدرسه های جدید بود.

۸- گسترش مدرسه های جدید به سبک اروپایی در دوره قاجار را توضیح دهید ؟ در دوره قاجار افرادی پیش گام تأسیس مدرسه هایی به سبک اروپایی در ایران شدند ، از جمله میرزا حسن رشدیه که در پیرو و استانبول با این نوع آموزشگاه ها و شیوه ی فعالیت آنها آشنا شده بود. او در زادگاهش تبریز و شهرهای مشهد ، تهران و قم چندین مدرسه ی جدید تأسیس کرد.

۹- نفوذ اقتصادی روسیه و انگلستان در دوره ی قاجار را توضیح دهید ؟ در دوره ناصرالدین شاه روسیه و انگلستان به امتیازهای اقتصادی مهمی در ایران دست یافتند. صنعت و بازرگانی کشور ما با واگذاری این امتیازها آسیب های فراوانی دید. شرکت های بازرگانی خارجی در بیشتر شهرهای ایران شعبه هایی تأسیس کردند و به خرید و فروش مشغول شدند. این شرکت ها معمولاً کالاهای اروپایی را بدون پرداخت حقوق گمرکی و یا با حقوق گمرکی بسیار ناچیزی وارد کشور می شدند. به همین دلیل تولیدات داخلی قادر به رقابت با آنها نبود.

۱۰- امتیاز تالبوت (امتیاز انحصاری توتون و تنباکو) را توضیح دهید ؟ در دوره ناصرالدین شاه ، یک نفر انگلیسی به نام تالبوت با پرداخت رشوه به درباریان ، امتیاز انحصاری توتون و تنباکو ی ایران را به مدت پنجاه سال به دست آورد. در آن زمان توتون و تنباکو از عمده ترین محصولات کشاورزی ایران بود. بر اساس این امتیاز ، ایرانیان نمی توانستند محصول توتون و تنباکو ی خود را به کسی غیر از تالبوت بفروشند. در مقابل تالبوت نیز تعهد کرده بود که هر سال ۵۰۰۰ لیره ی انگلیس به همراه یک چهارم سود سالانه ی خود را به حکومت ایران پرداخت کند.

۱۱- دلیل اصلی شکل گیری نهضت تنباکو چه بود ؟ اعتراض به واگذاری امتیازهای اقتصادی به پیگانگان و قیام علیه استبداد داخلی و استعمار خارجی.

۱۲- موفقیت نهضت تنباکو از نظر سیاسی و اجتماعی چه اهمیتی داشت ؟ از نظر اجتماعی (این نهضت نخستین حرکت جدی مردم ایران برای رهایی از نفوذ و سلطه خارجی و ایستادگی در برابر ستم داخلی بود. از نظر سیاسی: حس اعتماد به نفس و روحیه ی مقاومت و مبارزه را در مردم تقویت کرد. به حکومت فهماند که مردم بیدارند. مردم شهامت حضور در صحنه رو با تبعیت از مرجعی خارجی استعمارگران به نقش مراجع و نفوذ آنه در مردم حتی پیشتر از حاکمان پی بردند.

۱۳- امتیاز تالبوت چگونه لغو شد؟ ناصرالدین شاه به خواسته ی مخالفان اعتنایی نکرد و آیت الله میرزا حسن شیرازی مرجع تقلید شیعیان استفاده از توتون و تنباکو را حرام اعلام کرد. این حکم شرعی سبب شد مردم و حتی کلوکثان کاخ ناصرالدین شاه ، قلیان ها را بشکنند و مقدار زیادی توتون و تنباکو را به آتش بکشند. با اوج گرفتن نهضت ناصرالدین شاه مجبور به لغو امتیاز و پرداخت غرامت و خسارت به تالبوت شد.

- * - ولیعهد فتحعلی شاه و فرمانده سپاه ایران در جنگ با روسیه بود . (عباس میرزا)
- * - پس از مرگ عباس میرزا فتحعلی شاه پسرش را به ولیعهدی برگزید . (محمد میرزا)
- * - ناصرالدین شاه در ابتدای سلطنتش را به صدراعظمی منصوب کرد . (امیرکبیر)
- * - یکی از مهم ترین اقدامات امیرکبیر تأسیس بود. (مدرسه دارالفنون)
- * - ناصرالدین شاه بر اثر توطئه و دستور قتل امیرکبیر را داد . (درپاریان - صاحب منصبان نالایق و سودجو)
- * - افرادی پیش گام تأسیس مدرسه هایی به سبک اروپایی در ایران شدند از جمله بود . (میرزا حسن رشدیه)
- * - تا اواخر حکومت ناصرالدین شاه سواد آموزی و آموزش ابتدایی در انجام می گرفت. (مکتب خانه)
- * - اوج رقابت روسیه و انگلستان برای توسعه ی نفوذ اقتصادی در دوره سلطنت بود . (ناصرالدین شاه)
- * - رهبری اعتراض های مردمی در واگذاری برخی از امتیازهای اقتصادی به روسیه و انگلستان را برعهده داشتند . (روحانیون)
- * - یکی از گسترده ترین جنبش های اجتماعی در اعتراض به واگذاری امتیاز اقتصادی به بیگانگان بود . (نهضت تنباکو)
- * - آیت الله مرجع تقلید شیعیان استفاده از توتون و تنباکو را حرام اعلام کرد . (میرزا حسن شیرازی)